

„...a vizek pedig csak aláfelé igyekezzenek...”

Apónak

Nyavalyás, megpróbálós, kicsinykére fogott, alig látható életem során, sokkal többet adtam s vártam az emberektől, de nem kaptam, mint abból ők felhasználni vagy megragadni akarnának. Szinte érdektelen mennek és tülekednek valamerre. Nem gondolkodnak azon, amit én hittel mondok nekik. Szívesen mondom, hogy nem előre. Semmi esetre sem. Semmire sincsenek tekintettel. A maguk valójában felfelé sem törtetnek. Hah, fel vagy le. Merre vannak ezek? Nem akárhol, csak a szokott értékeink rendjében. Csak csorognak éppen a mára kiosztott soros irányba. Lefelé? Mert ami csorog, az lefelé tart? Felfelé nem csorog semmi? A céltudatukról pedig hagyd el, ne értekezzünk most. Ha az ember mindig azt tenné, amit a szíve és lelke szerint tenni tudna, akkor a karját minden nehézség ellen felemelné. Ha pedig az isteni ügyeletesek eleget meglöknék a gyarlókat, akkor az embereknek akkora nagy lehetőségeik lennének, ami épp az istenek saruja szintjére emelné őket. Ott aztán ezt – azt tevégelethetnének az embertársaik javára. Mondom javára, de gondolom kárára is. Hát ezért nem jutnak soha oda. Be kell érniük azzal, ami mindenkinek van. S a bajok soha nem járnak egyedül, az embernek gyengesége több is van. Ezzel sem érik be. És akkor belátható, hogy az emberek ennél parányabbak, önzőbbek, gyengébbek és éppen nem bírnak elég akarattal, hogy ennél tovább léphetnének. Ami pedig elég ahhoz, hogy ne tegyenek semmi jót, inkább ártsanak maguknak és egymásnak. Hiszen ettől nem messze, képesek lennének az időjárást elváltoztatni. Volna, akinek a pénzek válthatósága vagy a földek végtelen adománya lenne a fő. Hiszem, volt rá példa, az anyját adná, csak neki elég legyen.

Azért nem mindenki ebből a nekem kedvemre, nem váltható bandából széledt a világra.

– Anti bá, maga tud lenni úgy, hogy ne legyen ló mellette? – kérdezte a kíváncsi gyerek. Az öreg nézett maga elé, lehet valami könnyecske a szeme sarkában.

– Igen, kölyköcském, valami ló mindenképp kell nekem – bólogatott hozzá.

– Az én lovam is elgondozná, amég megtanulom? – jődögélt a másik kérdés. Az öreg nézett maga elé, aztán mintha egy kicsit elmosolyodott volna.

– Mit fizetsz a dologért, hékám?

– Hát, amit kér érte – sietett a válasszal.

– Hát, én most csak ennivalóért tudok dolgozni. Valami effélét, kell ígírj. – nézett a távolba az öregember.

– Édesapámtól szegődök ebédet. Minden nap rá adok almát és diót.

– Elég jól mondod, ebbe meg tudunk szegődni – szólt az öreg. – Csak azt kell engedd meg, hogy képzeljem el, az enyém is a te lovad, mert akkor jobban szeretem a te lovacskádat. A lovacska is jobban érzi magát. Lehet, akkor megmaradok az eddigi ebéd mellett.

Mosolyogtak egymásra, a gyerek felfelé hunyorogva, az öreg lefelé nézelődve. Erre mondják, boldogan mosolyogtak. Két ember, szinte egyformán örvendtek annak, hogy mind a ketten ugyanazt akarják és nem is marakodtak, nem is követelöztek. Mind a ketten azt akarták. Amit a másik is akart. Hát az egész világ megkérdézhetné:

– Hogy csináljátok, hé?

Egyáltalán.

Mióta valaki elérte a nagy lehetőséget és apái galyai és fái közül néhányat nagy későre megörökölt, ha abból bármennyi is megmaradhatott volna neki, hirtelen elszánással hagyta, hogy göröngyöt benője a dudva, vagy nekiállott és sürgősen kivágta, a lehető legvékonyabb

ágacskát, hogy ne késlekedvén, alig legyen ezekkel gondja. Pedig tudta, hogy az ő élete nem elég arra, hogy a kivágott helyét benője magától a nagyerdő.

Ezt a dolgot nem nagyon akartam a világ szájára juttatni. A világ azonban szép csendesesen mégis belekezdett. Hirdeti, hogy a változó körülmények miatt, fokozott odafigyelést várnak mindenkitől. Sőt, észrevételeinket azonnal a közösség hasznára kell fordítanunk. Mert egyesek bizony kötelesek, tartóznak ezzel – azzal. Mert mások ezt semmibe se veszik. Aki pedig nem tekint előre, az nem ér majd rá, hogy visszanézzen. És most még lenne nekem pofám, rákérdeznék, a becsületeseket valaki még meghallgatja?

– Nagy dolgot akarok én tőled – nehezen szánta el magát a beszédre. A lány csak nézte, pislogott hosszan hozzá. Nem szólt, mert még nem tudta, mibe kezd bele a barátja.

– Ott fenn a hegyen, egy jó darabig nem lesz szomszédunk

– nézte a lányt, lám, szólna már valamit. Attól könnyebb lenne tovább mondani. De a lány még nem mondhatott semmit. – Vagy sokáig kell lent maradjunk a nagyobbak mellett – erre a leány még hosszabban hallgatott, végig a csizmácskája orrát vizsgálva.

– Úgy kell kitaláljuk, hogy sok időre tudjunk magunkra lenni – bátorította magát a legény.

– Pontosán erre gondoltam én is – szólt először a lány.

– Kell nagy szoba nappalra – tette le a garast a legény.

– Jól mondd, kell egy jó nagy konyha – foglalta a területet a leány is.

– Kell sok kicsi szoba – tartotta a legény.

– Gyermekeknek – pironkodott a leány.

– Vendégnek – adta a legény.

– Hálónak – fogta fel e leány.

– Jó nagy pince – álmodta meg a legény.

– Jó nagy kamara – tudta a szükségét a leány.

– Nagy istálló – adta a módját a legény.

– Nagy majorságkert – szelte el a birtokokat a leány.

- Nagy szénapadlás – mondta az állatok pártolója.
- Sok hely ágyásoknak – mosolyodott el a leány a versengés vastagodására.
- Ha futtatót mondok, arra is válaszolsz?
- A futtatóra úszató jár – erre pedig aztán mind a ketten harsányan kacagtak. Csak erre kell annyi idő, hogy annak a végét nem látja senki emberfia. Nem is mondták tovább. Soknak sok volt ez egy szusszra. Épületanyagra is kell gyűjteni valami pénzmagot, amit csak együttes törődésben tudnak megtenni.

Gerő bátyánk és Ferkó úgy mentek a házhely megnézésére, mintha egy közönséges belső falusi telek lett volna. Mind a ketten tudták, hogy egy elvadult helyen van a kert. A kert dolga pedig nem helyén való. Merthogy egy fia lécsincs a környéken, ami jelezné, hogy mettől meddig van az enyém s hol a tiéd. Az egész hely tele volt a havasról lejövő székényomokkal, ahol a gazdák pihentették lovaik, addig köveken szöktetett patáit. A hely közepén egy nagy kopasz szikla, mint egy öregedő ember tar feje búbja. A kő közelében hat – hét öreg erdőbelire vetkeződő félig – meddig kiszáradt fa árválkodott. A kőlikakban vagy a fatörzsekhez közel rakott pásztortüzek mély nyomokat hagytak. A kőből nagyobb darabok hasadtak ki a forróságtól. A fában megsültek a csövecskék, amin a nedvek a levelekbe mehettek volna. Nem szép dolog, az ember szinte mindent elront, amire ráemeli a kezét. A széleken, de a patak felől is, csomókban bokrok erősödtek, hogy nagyobb helyet foglaljanak maguknak, kevesebbet hagyván az embereknek. Hát nem biztos, ha nem az ismerőseink mentek volna erre a környékre, még valamin gondolkodni kezdtek volna.

Már felfelé mendegélvén mutatta Gerő bátyánk a szomszédok helyeinek ismérveit. Ha Ferkó belefog az építésbe, biztosan még vagy öten neki fognak. A helyszínen pedig az derült ki, hogy még fennebb is kerülnek még

szomszédok. Egyetlen baj van ezen az ágon. Nagy szükség van a kezdeményezőre. Aztán le kell vezetni az utat. Meg kell tudni a két szomszéd cövekének a helyét. Mert indulóban a szomszéddal nem találó kikezdeni. Aztán a havasi út hol térjen elő a telkek elé. Hátul pedig Ferkónak az tetszene a legjobban, ha a patakig kitolhatná a kerítést. Itatni lehetne, de úszkáló majorságot tartani sem nagy csoda.

Ahogy felérhettek, a kalapot hátrébb nyomták, s meg simították gözló fejüket. Fárasztóan messze van a falu belsejétől. Ma azonban sokkal csendesebbnek ígérkezik. Magányosságában is többel biztat, mint a falu belsőben levő bármelyik telek. Hosszan nézelődött a két emberünk. Mind a ketten pénzt álmodtak halmoslag, és érezték a több munkával járó fáradtságot estéenként lógó karjaikban. A gondolkodó ember hallgató szokását egyik sem akarta idő előtt megtörni. Látszott, nem sok tartja vissza a szót. Lassan, csendes mosolyra fakadtak, senki nem láthatta, ha elérzékenyülnek. Akkor minek a tartózkodó játék?

Itt Veresmarton, ahány ember lakik, az éppen annyiféle. Nincs két rokon se, aki egyforma. Mindenki valamit hasonlít a rokonaira, de azon túl mindenki más. A Csurulya Ferkó fiát, a Lacikát gondolom. Napok óta komoran néz mindenfelé. Ez a gyerek, aki csak felnőttek között mozgott, most elkezdett a csendes és játékos nézőből, vádló és követelőzőnek lenni. Mintegy ügyvéd, vagy valami efféle. Senki nem gondolná, hogy az alig telt tízéves agyával, olyanokat szedjen maga elé, amitől szinte lefordulsz a székről. Nem elég, hogy a ház építésének gondolatával kapcsolatos dolgokat kérdez, de az őt egyáltalán nem érintő dolgokba is belevegyül. Ilyenkor csodálkozik, ha valaki megszólítja, mivel ne legyen gondja. Vagy másik kérdésére nem válaszol, mert úgy találja, hogy az a gyerek eszének nem való. Hogy a dolgot jobban érthessük, elmondom, hogy ma a Csurulya – portán három

vagy négy, de lehet öt család is lakik. Erről a családról is gondolkodhatunk. Mert a család, csak egy évig, ha kell még egy félig az. Aztán kell a gyermek. Nos itt is van baj, a hagyományban a fiú a gyermek. Ebből csak három, ami valamihez elég. Lányból is kellene vagy három, mert tehernek vagy bánatnak sem sok, ha boldogságra cseperedik, vagy a szülők sikerült útját róják. Nos, ehhez sok családnak vagy foszlott családságnak kell egy helyen lennie. Az együttlakók együtt is éreznek, de akarnak is. A dolgaikat együttes erőben végzik. De ezek csak laknak. Mert kifelé semmi érzelem nem mutatkozik. Mind dolgoznak, látástól vakulásig, alig hiszem, hogy egymással másként törődnének. Látják, hogy gazdagodnak, vagy másképp mondjam, gyarapodnak. Ettől a leskelődő irigyeik szaporodnak. Senki másban nem törődik a többiek dolgával, csak mihelyt akadályra leltek, egyszerre szöknek az akadályt elhárítani. Ahhoz pedig rendszeren sok ember keze – válla szükséges. Legalább, ha érezné, hogy ezzel a felein segít. Piroska nem gyerek, de takaros , ügyes lányka, minék örvend a legjobban az édesanyja, hogy bizalommal lehet iránta. Még nincs hétéves, már tiszta nagyleány. Alább van megint egy legényke, egy kaptafára van a többivel. Amit egy négyéves esze megjár az nála mind meg van. A lónál jobban érdekli a televízió. Ennek az érdeklődésnek, az apja egyáltalán nem örvendezik. Tamáska, pedig semmi huszárság, semmi lovasság, autós üldözésekben és pisztolyos párbajokban szeretne találkozni ellenfeleivel. Hát Margitkára is illenék valamit mondani. Őszön lesz kétéves. Az anyja sarkában van egyvégtében. Amit kíván azt kizsarolja. Kiveszi a részét minden házi munkából. Még ha kényszerűségből az anyja karján ülne is. A nehezen elindult építkezés közben volt néhány csendesebb szusszanás. Megálltak a fiatalok, egymásra is kerítették egy – egy pillantásnyi időt. Ezek a pillantások, később szép egészséges gyermekekké lettek. Na ezzel a szép gyermekkoszorúval, mindenki rendbe van. A komaság egy

– két pohár után elenged vajjegy megjegyzést, hogy a legények közé miként jutottak be a lányok. Annacska pironkodik, Ferkó nem haragszik. A szeretet ott van, s uralkodik rajtuk. A gyermekek s a rokonok ezt érzik, senki nem mer belevegyülni, ártó szándékkal közelíteni.

– Az Isten áldását lássátok náluk. Ne a gazdagságukat irigyeljétek. Másoljátok a szeretetüket – szokta falusfeleit leckézni a pap, ha azt gondolta hasznukra lenne vele.

A bennvaló hely Gál Gyerő bátyámé lenne, ha köztünk lehetne. De nem tudott nyugodni, nyolcvan valami évesen ki akart menni a Kishavas belső oldalára, a Kerekesek padjára. Még a kaptatóig sem ért. Nem mondhatta meg, miért vágyott oda. A lányának pedig szívesen ajánlotta ezt a fészkelési helyet, sokkal korábban. Az öreg ismerte Ferkót, eszes gyerekek tartotta, de azt nem lehet a kenyérré kenni. Tudta, hogy állattenyésztést kellett abban az iskolában tanulni. Egyben áldását adta a lánya első tétova kérdésére. Ott van a Felső szeren az a bennvaló. Azt vegyétek örökül. Még ragasztunk hozzá vajjegy pusztát. Ha ezek a vérszopók nem vesznének ki, akkor is kaszálunk annyit, hogy éhen ne haljatok vaj tíz állat mellett. A tej, a bőr, a szalonna s a köröm eltartott még nyomorú embereket. Mert az öreg éppen nem volt a megvetett nyomorú emberek sorában. A mondás nem a fontolatlan ígélet, hanem a gondoskodás magja. Még hullás vagy állatvész esetén sem kivetendő dolog. Ahol tíz elfér, egy csak megmarad. Ahol tíz elfér, ott húsz is felkaphatja magát. Kell ugyan figyelő gondoskodó ember, és az éjeket napba beletoldó vigyázó. Tudni kell, hogy semmi nem tart örökké. Hát akkor mit kell tudni? Ma szaporítunk, vagy fogyasztunk. Vagy éppen csak fenntartunk. Az öreg itt a saját bölcsessége és okossága csapdájába sétált, elfeledte, hogy haragszik, ha valaki netán az elesetteknek megbocsát. A lányáról, s annak a szerető párjáról lehetett volna beszéd. Elérzékenyült, eszébe tolult,

amikor neki magának a lajbiján kívül egyebe nem volt. Azt a feje alá kellett tegye, hogy a buta marha rá ne lépjen. Vagy valaki éppen el ne vegye. Az elesettekről azt tartotta, hogy vagy tétovák, vagy lusták. Más eset nem lehet. Mindenért dolgozni kell. A kiserkent két csepp könnye lepergett, s a szája szegletén váró bajsza szálán megrekedt. Ragyogott és tündökölt, semerre se mehetett. A könnycsepp s a gyöngyszem semmiben sem állnak külön egymástól. Mind a kettőt az élő lélek izzadja ki. Mind a kettő védelem gyanánt szolgál. Ezt az Annának odavetett földet, ami akkor a falunak a külső peremén volt, nyerte. Egyszer valami tivornya idején fogadott a párttitkárrá lett padtársával. Tudta, mit mond, nyert. Egy rétszéli telekre ment a fogadás. Egyesek azért barátkoztak a rétszélekkel, mert a falu között egyre kevesebb hely maradt, hogy szabadabb lélegzet mellett még valamit oda építhessenek. Gerő bátyámnak a kihívás volt a rét szélén.

– Akarattal és elszánással mindent lehet. Mondta. S mikor csak lehetett, szorított foggal munkálódott rajta. A sok buta kő között, hogy lehet egy családi fészket felemelni és megtartani. Hát semmi sajnálni való nem maradt utána.

– A csűr innen a hátsó útról jönne béfélé – óvatoskodott Béni bácsi.

– Ott fenn hátrajárót kell hagyni az egész falu népének – gondolt előre Ferkó. Mindenki megrágta a mit mondott. Amit ma itt leszögeztek, az talán örökké úgy marad.

– A pince, a nagy kő mellett lenne, ahol adja magát – szólt bele Anti bá, engedték örökké, hogy bele szóljon, akkor is, ha mégsem tettek tanácsa szerint.

– A réceúszató itt elől menne át az udvaron – szabta fel a helyeket Ferkó. Már abba is bele kellett gondolnia, hogy hányféle oszlop, drótháló, vasalat és lécz kell ehhez a sok udvar szegletnek és szeletecskéhez.

– Az istálló hátul lenne, ott ki lehet engedni a nagy állatokat – tette keretekbe a gazdaságot Béni bácsi. Mert az

mindenkink esze szerint való volt, hogy az álmodozásnak nincs kerítése, de lécei között se lehet kilátni. A veresmarti emberek pedig nem hisznek az álmoknak.

– Oda hátrafelé lehet ültetni három sor gyümölcsfát – segített Anti bá. Elkelt az öregek tapasztalata, a fiatal csapong, de mindent nem találhat ki egészen. Hosszan hallgattak, méricskéltek, gondoltak, mire lehet szükség, minek kell helyet hagyni, mit kell valami alá vagy mögé tenni. Mi az, ami nyíltan elől van, s mi az, ami valami mögött rejtve tartani okos dolog.

– A kődarabra építeném a két nagyobb szobát, kőből és téglából – kezdte Ferkó a lajstromot. – Ott hátul a pincénél kőből raknám fel a sütődét s a hideg kamrát – mintha bólintást várt volna, máris folytatta: – Ezek felett lenne fából, sok apró szoba.

– Mégis hány kicsi szobára gondoltál? – incselkedett Béni. De nem kapott választ.

– Az egyik nagyobb szoba s a kamra felett építsünk egy nagy szobát a padlástérbe – rendelkezett Ferkó.

– Jól elkel, kisebb – nagyobb családi összejövetelek idején – tódított Anti bá.

– Ezek a dolgok, amit most elbeszélünk, valami hét év alatt készülnek el – gondolta meg Béni bá. Aztán a félerdő, s hat istálló nyeresége kell hozzá. Sokszor nem fogsz aludni a fáradozástól, Ferkó fiam. A három ember leült az egyik tűzhely mellé.

Mosolyogva kísérték Ferkó szabadkozását: – Nem gondolt mindenre, amikor becsomagolt, lehet valamiket otthon felejtett. Mikor minden kikerült keményített abroszra, Béni bá mosolyogva nyúlt a pohárka után:

– Ferkó, soha ne felejts egy poharat emelni Annacska gondoskodására – koccintás nélkül hajtva fel az erősnek szánt pálinkát. A vak is láthatta, hogy Annacska megvizsgálta az embere tarisnyálását. Kisegítette az elmaradt dolgokban.

Csurulya Ferenc kaszálási kalákái messze földön híresek voltak. Minden fortélyát apjától tanulhatta volna meg, de már egy – két dologban változtatott rajta. Láthatóan a nagy híren ez semmit nem változtatott. Az első dolog, ami a hírt felkapta az a felelős versenyre volt kitalálva. Minden évben, csak egyszer van ilyen. A rétnek öt kaszálható sávja van. Mégis csak négy csapat vág bele a rendbe. Mindegyikben annyi ember. Ha bárki a saját rendjét bekeríti, beállhat az ötödik sávba. Ennek a közepén van egy villám által megnyomorított fa. Aki ehhez ér a csapata támogatásával egy idei bárányt kap. Más is kaphat szegődés szerint, vagy fizetett viszontmunkást kalákás gyanánt, akinek a bérét Ferenc uram fizette.

A második dolog a bőséges étkezésre tartozik. A nap alatt kétszer bőségesen sokat főztek. Akik rendet verni, forgatni és szikkasztani készültek, azok a harmaton ettek. Helyüket a kaszások foglalták el. A délutáni bágyatagban a kaszások kezdtek enni, helyükre a szárítók ültek az üst mellé. Ha bárki éhesen maradt volna, vagy ráéhezett, füstölt szalonnát és begyúrt túrót kaphatott.

A harmadik dolog a teljes napi szabadságra vonatkozik. A nagy napi melegben nem vágtak rendet. Az esti fonnyadáson és a reggeli harmaton megy elébb a kasza. Napközben a levágottban gyógyfüvet lehet válogatni, vagy a behúzott kalap alól csukott szemmel kacsintani a buta világnak. Mert nem buta az a világ, ahol az egész esztendőben várják ezt a két – három hétig tartó meleget, ha megjön elbújnak tőle és fűjtatnak. Tudva tudják, hogy csak a meleggel leszen gyorsan jó szénájuk. Ilyenkor a villa hegyén szárad a szálás. Végül, ami nem jelenti a sor végét, hogy Fehér Farkas Rétyjéről, még szeptember előtt le kellett hozni az utolsó széna szálát is. Mások bezzeg a Kishavas és a Nagyhavas, vagy a Bodvajkon Hosszúhavas minden lejtőjéről és rétyjéről még a havas télen is hordták haza a szénát, amit ágasokon és akasztókon fonnyasztottak meg. Némelykor csak immel – ámmal, vagy éppen más munkák

között, futtában. Ferkó nem hagyta ezt még a szeptemberi porka havak idejéig sem. Arra már rég otthon tartotta, a saját csűrjében, oldalán, kerítésén vagy padlásán. Kell a gazdának otthon, látni mije van, s abból mennyi marad, ha szűkösebb idők lennének. Másképp pihenő idejében is csak a homlokráncolás és a törődés jut ki, annak pedig a télre valahogy meg kell kevesbedni.

Erről a rétről nincs magyarázat, miért drága a kost. Mindenki tudja, hogy ezt legfennebb egy hét alatt levágyják és hazaviszik. Ha nem ez történik, akkor ezzel a szénával nem számolhatnak. A rétről vízfolyás iránt nincs kijárás, s nem az egyetlen akadály. A réten a szénát ökrös szekérre kell rakni. Fel kell ballagni velők, két nagyoldalon és négy hosszú kaptatón. Úttalan – utakon. Ha van rá idő a Nagypatak oldalában levő úton, beereszkednek az ökrös szekerekkel. A Molnár hídjára felkapni is ökrös fogat kell. Onnan kijutnak a Nagyerdői útra, ott mindenkié a világ. Pár ökörrrel vont szekér egy rakományt reggeltől estére visz haza. Ha az Akasztott Kaptatóján lovas szekérre váltanak s csak a Molnár hídnál segítenek ökrökkel, akkor napi két nagyon rakott szekérrel visznek haza szénát. Ilyenkor négy ökör is van a réten s kettő a hídnál. De lóból is van vagy hat – hét. Aztán a veresmarti rakott szekér olyan az, ha lekötötték a nyomtatórúdját, akkor azt otthon kell feloldani. A rakás pedig olyan, hogy az mindenfelé egyenletes legyen. Semmilyen felé nem húzhat, fel nem dőlhet. Ha valaki szekere megdőlné, azt sokáig emlegetnék. Kevés kalákában lenne dolga, annak az embernek. Ezért aztán egymásra is annyit ügyelnek, mint a szekérre s annak rakományára.

Ez a kaszáló, amit én itt most emlegetni kezdtem, senki nem emlékszik, hogy valaha másé lehetett volna, örökké a Csurulyák kaszálták. Vigyáztak, hogy a bokrok ne vegyék fel s a vadak ne szántsák fel annál jobban, hogy a kasza eljárjon benne. A nehéz idők beállta előtt mindig

vittek valamennyi istállóbelit, hadd érjen össze a sarjúnak már nem érő apróságokkal. Emberemlékezet óta mindig lekaszálták, s egyre jobb szénát adott. Meghálálta a gondoskodást. Mégis emlegetik, hogy volt egy esztendő, a kollektív idején, amikor mégsem volt rendes kaszálás. Valami határozat vagy szokás, valami efféle miatt a nyert széna felét be kellett vinni a kollektív csűrjébe. Ferenc apja volt a gazda, elege volt a kevés és gyenge szálas feletti bújában, a rét felét lekaszálta. A többit meghagyta. A jogos kaszálja le a többit és vigye haza, mondogatta mindenfelé. De hamar megbánta. Egy este hat kiskatona állított be hozzá, valami kevéssel azután négy milicistával szépültek. Mire az udvar tele volt egyenruhásokkal, ketten is bejöttek a kollektívából. Hangoosan hírül adták, hogy a kollektív vagyonából szénát hozott haza, s ezt most karhatalommal elviszik. Ferenc bá a villa után nyúlt, a milicisták kigombolták a pisztolytáskáikat. Ferenc bát a guta kerülgette, de csak a tehetetlenség győzte le. Jól járt, hogy semmit sem tett, azon a napon. Ami szálas széna volt az udvaron, a kert mellett s a csűrben, felesben szépen felrakták az odarendelt szekerekre. Az állatokon a következő hetivásáron, mindenki által ígért áron túladott. Egy disznóra s egy tehenre fanyalodott. Mégis csak nem ilyennek tartotta, eddig az életet. Akármit tett, mindig az tért vissza, akkor nem tett jól. Ezzel aztán abba is maradt a dolog, mert soha nem került rá sor, hogy kiderülne, mit kellett volna tennie. A következő kaszálásig elemésztette a bánat. Pünkösdkor kikísérték az Árnyas utcán. Fia derék kopjafát állított neki, valaki titkon egy villányi szénát kötözött a tetejére. A temetőőr többször leszedte, valakik többször mégis frisset kötöttek helyette. A belső brigádoshoz, s az elnökhöz is dobáltak be szénát. Keserves napok voltak. Ferenc a gyásza ellenére erősen dolgozott, aztán hírét vette a szénalabdázásnak. Mondogatni kezdte, ez az ő édesapjának nem tetszene, hagyják el. Valameddig mégis tovább labdázta. Aztán csak kimaradt.

Most egy hete készülnek a versengők. Csapatokba szerveződnek. Szerszámot méregetnek. Latolgatják az esélyt. Felemlegetik az irigylett tavalyi csapatot és az előnyből győzelmet nem kovácsolt embereket. Emlegetik a tartalékos csapat taktikáját. Biztos jövőre is így lesz, arra a tavalyit felejtik el. Minden elő van készítve. Csütörtök estefelé esik az első suhintás. Holdtölte van. Későig lehet haladni az első napon. Néha már szombaton van száraz petrence, ha elég a szekér megrakására. Ha nem, senki sem búsul. Vasárnap délben kezdik tenyerelni, s szekérra rakni. A szekerekről lépcsőzetesen a csűr tetejéig púpozzák. Közben a pataki réteken kaszált szénával vegyítik. Ha minden a számítás szerint megy, akkor szerdán estére elfelejtik a dolgot. A fáradságon pedig többféleképp lehet átesni. Esténként a kaszálás közben adódott eseteket emlegetik. Szerszámokat vagy elszólásokat figuráznak. A szárítókat vagy a főzőket szúrkálják. Tódítanak, piszkálódnak vagy lecsiszolnak az esetekből, mindennek az a feladványa, hogy ugratás vagy nevetgélés legyen belőle. Hetek alatt mindenki tudomást szerez mindenről, ami a hegyek között levő réteken történt. Mindenki a legbiztosabb helyről tud meg mindent, szinte mérget vehet a hallott mesére. Egyre újabb dolgok derülhetnek ki. Messze van még a farsang, addig csak a kaszás tellákon történik valami figyelemre méltó.

Ferkó a havasi tellán, mondhatni vidáman ébredt. Ameddig rendbe hozta magát, csak az motoszkált az eszébe, hogy alig harmadik reggele van itt s már haza repked a gondolata. Pedig fogadalmat tett az asszonykájának, hogy a havason nem töri magát az építkezéssel. Mert a töréssel vagy nem töréssel is egyre megy. Most már elkészültek az utolsó darabok is. Ott vannak a hátsó udvarfélén. Hát rendetlen dobálták le a traktorokról. Mit tegyen az ember, ha állandóan dolga van. A száraz és a nyers tűzifa rakások előtt, ott van minden fa, ami csak kellhet: Tisztára, mintha

egy hegyet akart volna oda valaki megmutatni, csakhogy tisztára fából. Négy vagy öt kisebb szobára, a tetőben levő nagyobb szobára, a padozatra és a tetőbeli szarvazatokra számítottak. Egy traktoros hozta, de többször tért. Egy-két nap rámenne, hogy összébb rakják és támogassák, nehogy ez a félnyers épületgerendák elcsavarodjanak vagy éppen saját kedvükre repedezzenek az éles levegőben. A havasi szénázás után még lesz egy baj a gáton, el van törve az áteresztő lapátja, a gát tetejét is újra kell padolni, ácsemler vagy kerek mester kell hozzá, fennebb a patak martját is meg kell erősíteni, amíg ember beleállhat a vízbe, azután van a pityóka s a répaszedés. Kukorica nem lett semmi, amit le kellene szedni. Azt a néhány cső tejesen zsenget, már régen megfőzték. Ha a Jóisten is úgy akarja, akkor Szenmihálykor vakolni fognak. A szobákat ablakkal és ajtóval ugyan ellátják, de nem mennek belé csak a tavaszon, hadd szokják egymást az anyagok. Majd az egyik kicsi szobában állítanak egy kicsinyke karácsonyfát. Lehetséges, hogy ezzel többet nem fognak építeni. Szükségből csakis javítani fognak. Ferkó még össze is rázkódott. Úgy érezte, hogy elege van minden építésből. Tizenkét éve tervez, azóta gyűjt és szervezi a munkát, keresi az embereket, akik neki és feleségének a kívánságát teljesíti. Pontosan azt építi meg amit tőle várnak. A fáradt parázson egy teás edény pergelődött. Abból vett egy lötytyintést. Felnézett a felső szeglet felé. Tapasztóékat kereste szemével. Ők mennek az első ökörszekérrel. Apa, fia és unoka, egy nagy erő, egy nagy akarat és három kicsi ész. Lehet egyet ebben is kitesznek. Az esti egyezség szerint hazáig mennek. Otthon Anti bá szervezi meg a lerakodást. Mire felért a rakodás helyéhez, már pásztózták a nyomtató rudat.

– Ferenc, jöjjön egy villával az első térőig – szólta a fiatalabb Tapasztó.

– Mikor jöttünk fel, úgy találta, hogy az út egyik fele le van szakadva – lépett oda az öreg. Várakozón nézett a gazdára.

– Menjünk – szólt Ferenc.

Az ökörszekér állásból kilendülve, a második vagy harmadik lépés megtétele után felveszi azt az imbolygó sebességet, amellyel a világ végéig is elmenne. A fiatalok elől vezették az ökröket neki az oldalnak. Az öreg Tapasztó s Ferenc gazda a szekér nyomában lépegettek. Valami sóhajtozni való ötlött az eszükbe, mert egyszerre néztek fel az égre. Abban a pillanatban már nem is léptek, csak álltak, ott a félbemaradt lépésükkel. Mind a ketten valami ijesztőt vettek észre, nem akartak hinni a szemüknek. Az alacsonyán kavargó sötét felhők jeget és havat ígértek.

Mihelyt kibámulták magukat, behúzott nyakkal léptek a szekér nyomába.

Leizzadva, futva érkezett vissza Ferenc gazda. Már messziről kiabált:

– Mindenki tegye le a munkát. – Hagyják abba. – Szedjék össze a szerszámokat. – A holmijukat szedjék fel. – Senki ne hagyjon el semmit. – Megyünk haza, ki amilyen gyorsan tud. – Ha a hó és jég most lejön, hamar nagy vizek dagadhatnak. – Védjük meg, amit csak lehet. – Csak bátran, nincs mitől félni, de meg kell tegyük. – Persze, hogy szekérrel menjenek. – Vigyázzanak, ne kapkodjanak. – Vigyázzanak, fel ne boruljanak. – Az állatokat ne kössék a szekérhez, ha nagy jegek esnek kisebb kárt tegyenek.

Erre kifulladt, köhögni kezdett. De erőt vett magán, hamarosan a gyermekesekkel s a kerékpárosokkal végzett. Megnézte, aki rendben volt, mehetett. A szekeresekhez is volt egy pár rekedt szava. A leghátsó szekérre felkapaszkodott. Két megrakott vontató, egy pár kalangya, két – három elveretlen rend és több megkezdett pászma árvult el. Ha jó idő lesz még visszajönnek. A bárányt senki nem nyerheti meg.

Annacska a kapu között fogadta, érezte, hogy felismerik, nagy hó fog esni a réteseken s a szénáskertek

mentén. Hazajönnek, csak időben érjenek haza. Anti bácsi az állatokat kicsapta a Répás Pusztára, ott nem üti agyon azokat a jég, de a nagy hóban sem lelné semmi. Hamarosan megrekesztették a gátat, ne okozzanak kárt az alatt lakóknak. A martnak nekihúztak két gerendát, hogy ne mossa el a víz a patakmartot. Száraz holmival a kamra fölött levő szobában gyűlt össze a nagy család. Akkor, mindenki amit tudott, igyekezett elmondani másoknak. Anti bá lement a hidat ügyelni. Matil néni a lányáékhoz ment a kiscsirkéket gondozni. Most valami két – három napig várni és állni fogunk, lássuk mire fordul az idő.

Sokat nem kellett várni. Délre már megnőtt a patakon a víz, az udvaron át kezdett folyni, bokáig érőnél nagyobbban. Fél háromkor irdatlan zúgással és csattogással soha nem látott víztömeg jött Csurulyák felé. Ők leereszkedtek a kőkamrába. És csak ennyit tehettek. A féktelen víz felkapta a tűzifákat, nekivitte a falaknak. A téglafalakat három helyen letörte. A fából való falakból darabokat ütött ki, de nem ontotta le. Az épületfák helyüket egy kicsit megváltoztatták. De nem rongáltak. Lassan a dübörgés abba maradt. A sok erdei sárföld, több évi hullott levelekkel keveredve, ágdarabokkal, kisebb – nagyobb kövekkel díszítve csak a fejüket fogták. Aztán a rongálásokat meglátva, az égre emelték szemüket:

– Hála neked Istenünk, hogy megmentettél –
ragyogó tekintettel keresték egymást, mindannyian
örvendtek.

– Édesapám, menjünk nézzük meg, hogy alább mi van. – Nem tudom gyermeknek való, amit látunk, de menjünk.

(2005 – 2007)